

МІНІСТЕРСТВО СВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ім. В.Г.КОРОЛЕНКА

Кафедра музики і співів

МЕТОДИ ТА ФОРМИ МУЗИКОТЕРАПІЇ

Програма спецкурсу
До навчального плану зі спеціальності 7.010104, 7.020411 -
"Початкове навчання і музичне виховання"

Полтава - 2001

Методи і форми музикотерапії. Програма спеціального курсу до навчального плану зі спеціальності 7.010104, 7.020411 - "Початкове навчання і музичне виховання" / Укладач Н.І.Євстігнєєва. - Полтава: Видання Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка, 2001. -

Укладач: асистент кафедри музики і співів Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка
Євстігнєєва Н.І.

Рецензенти: кандидат педагогічних наук, докторант Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка *Лобач О.О.*;
кандидат біологічних наук, асистент кафедри біофізики Української Медичної стоматологічної академії *Мищенко С.В.*

Затверджено вченою радою
Полтавського державного
педагогічного університету ім. В.Г.Короленка.
Протокол № від “__” _____ 2001 року.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму спеціального курсу укладено згідно сучасних вимог до гуманізації та гуманітаризації вищої педагогічної освіти України з метою підвищення психологічної культури майбутніх учителів початкових класів та музики. Даний спецкурс є практичним втіленням теоретичного наукового дослідження укладача, природнім продовженням спеціального курсу "Використання музики як засобу саморегуляції функціонального стану", що передбачає безпосередню експериментальну роботу студентів.

Спецкурс є інтегрованим та, таким, який актуалізує набуті майбутніми вчителями теоретичні знання з психології, музичної літератури, педагогіки, індивідуальний досвід експресивного спілкування з музичним мистецтвом.

МЕТА спецкурсу - ознайомлення майбутніх учителів музики з нетрадиційним для музикантів підходом до вивчення музичного мистецтва, а саме - з можливостями практичного використання психогігієнічних та психотерапевтичних функцій музики у ракурсі позитивного впливу на психоемоційний стан дорослої людини та дитини, що дозволить поповнити арсенал засобів психічної саморегуляції студентів та суттєво підвищити рівень педагогічної майстерності.

У **ЗАДАЧІ** курсу входить:

- забезпечити професійну готовність майбутніх учителів до теоретичного засвоєння та практичного застосування методів та форм музичної терапії для корекції негативних психоемоційних станів суб'єктів педагогічної взаємодії;
- виховати потребу у вищезгаданому використанні;
- озброїти студентів теоретичними знаннями терапевтичного діяння музичного мистецтва на психіку дорослої людини та дитини;
- сформувати свідоме ставлення молодих людей до музичного мистецтва як ефективному засобу, що діагностує та корегує ПЕ стан;
- розвинути здатність майбутніх учителів до експресивного використання музики у вигляді різноманітних музичних тренінгів, у тому числі й власне створених.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва теми	Кількість лекційних годин
1.	Вступ. Предмет, задачі, зміст спеціалізованого курсу "Методи і форми музикотерапії".	2
2	Психологічні закономірності сприйняття людиною музики.	2
3	Класифікації психотипів людини. Методики визначення.	2
4.	Поняття психоемоційних станів. Типології емоцій. Діагностика.	4
5.	Методи регуляції та саморегуляції ПЕ станів людини.	6
6.	Основні принципи, прийоми, форми музикотерапії.	8
	ВСЬОГО	24

МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦКУРСУ

Спецкурс розрахований на 24 лекційні години. У зв'язку з тим, що даний курс є суто лекційним, навчальним планом не передбачено практичних занять, тому, задля опанування студентами практичними навичками, пропонується проведення лекцій-практикумів та лекцій - експериментів. Крім цього доцільно стимулювати самостійну пошуково - творчу роботу студентів (у вигляді власного експериментування зі створенням музикотерапевтичних сеансів та тренінгів).

Під час викладання рекомендовано застосування як традиційних методів навчання так і сучасних, а саме: активних та інтерактивних (експеримент, ділова гра, тренінг, круглий стіл тощо).

КОНТРОЛЬ ТА ОБЛІК УСПІШНОСТІ

Задля складання заліку студенту пропонується представити письмовий сценарій власне складеного музичного тренінгу (за бажанням) з музичними ілюстраціями (аудіо -, відео - касети або безпосередня гра на музичному інструменті) та продемонструвати його практично.

Після вивчення спецкурсу студент повинен

ЗНАТИ:

- особливості психоемоційних станів та психотипів людини;
- методики їх діагностики;
- психоемоційні стани людини, які піддаються корекції за допомогою музики;
- закономірності психогігієнічного та психотерапевтичного діяння музики;
- можливості корекції психоемоційних станів за допомогою мистецтва;
- історичні, музикознавчі, музикотерапевтичні, музично - психологічні, музично - естетичні, соціальні детермінанти впливу музики на психіку людини;
- принципи музикотерапії;
- різновиди форм й прийомів музикотерапії, музичні тренінги;
- конкретний музичний матеріал для музичного супроводу регулятивних тренінгів; принципи його підбору.

УМІТИ:

- діагностувати психоемоційний (ПЕ) стан дорослої людини, власний ПЕ та ПЕ дитини за допомогою зручних та релевантних методик;

- підбирати відповідний цілям діагностики та корекції музичний репертуар;
- застосувати на практиці методи і форми музикотерапії для корекції та діагностики ПЕ;
- синтезувати отримані знання у галузі музикотерапії у власний тренінг по оптимізації ПЕ стану;
- створити музичний режим супроводу певного виду навчальної діяльності з психогігієнічними цілями.

ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ

1. Вступ. Предмет, задачі, зміст спеціалізованого курсу “Методи і форми музикотерапії” (2)

Предмет, задачі, зміст спецкурсу. Гуманістична педагогіка та парадигма ненасильницького управління. Музикотерапія як галузь психотерапії: теоретичні основи та емпіричний досвід. Музичне мистецтво як засіб діагностики та корекції.

Історичне становлення музикотерапії як науки. Характеристика світових музикотерапевтичних шкіл (Швецької, Американської, Німецької). Світові музикотерапевтичні товариства Англії, Голландії, Австрії, Франції.

2. Психологічні закономірності сприйняття музики людиною (2)

Сприйняття музики як сенсорний процес. Свідоме та підсвідоме сприйняття. Сприйняття музики та музичне сприйняття. Різновиди та рівні музичного сприйняття (А.Г.Костюк, О.П.Рудницька), їх характеристика. Характерні особливості музичного сприйняття молодших школярів. Шляхи та мета формування музичного сприйняття.

Залежність сприйняття музики від типу вищої нервової діяльності людини та тезаурусу особистості.

Утворюючий та руйнівний потенціал музичного мистецтва. Музика та екологія людської душі. Життєвий погляд на можливості музичного впливу у побуті та художній літературі.

3. Класифікації психотипів людини. Методики діагностики (2)

Типологія особистості (Хайманса -ле- Сенна, психоаналітична, психофізіологічна Павлова та Гіппократа та інші).

Своєрідність темпераментів видатних композиторів (Лист, Шопен, Моцарт, Чайковський, Рахманінов, Росіні), вплив на творчість (за В.І.Петрушиним). З.Фрейд про природу художньої творчості. Катарсична теорія художньої творчості.

Особливості творчості виконавця.

Знайомство з методиками визначення типу темпераменту. Робота з психологічними тестам (діагностика, самодіагностика).

4. Поняття психоемоційних станів. Типології емоцій. Діагностика (4)

Огляд теоретичних підходів до проблеми походження та визначення емоцій людини (Спіноза, Дарвін, Джемс - Ланге, Хебб, Сімонов та інш.). Поняття психоемоційного (ПЕ) стану, різновиди.

Візуальна психодіагностика. Невербальні прояви емоційних станів (міміка, пантоміміка). Експериментальне визначення особливостей психоемоційної сфери людини.

5. Методи регуляції та саморегуляції ПЕ станів людини (6)

Поняття регуляції та саморегуляції ПЕ станів. Характеристика методів регуляції та саморегуляції ПЕ станів людини: вербальні, невербальні, психофізіологічні, емоційно-стресові тощо.

Зміст філософського аутотренінгу, психодрами, арттерапії, танцювальної терапії; можливості для оптимізації ПЕ стану та формування позитивної "Я - концепції" особистості. Практичне опанування елементів означених методик.

6. Основні принципи, прийоми, форми музикотерапії (8)

Характеристика принципів музикотерапії. Отнопсихологічна музикотерапія А.Менегетті, музична психотерапія В.І.Петрушина, психічна та соматична релаксація, вокалотерапія, гра на музичних інструментах, рецептивне сприйняття музики, музикомалювання, рухова драматизація під музику, музичні розповіді, ігри з ляльками та бібабо, дихальні вправи з музичним супроводом. Практикум.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асафьев Б.В. Музыкальная форма как процесс: Кн.1, 2. - М.: Музгиз, 1963.
2. Выготский Л.С. Психология искусства. - М., 1965.
3. Бурно М.Е. Терапия творческим самовыражением. - М.: Медицина, 1989.
4. Верховинець В.М. Весняночка / Ігри під музику для дітей старшої та підготовчої до школи груп дитячого садка. – К.: Музична Україна, 1989.
5. Гехт К. Психогигиена. – М.: Медицина, 1979.
6. Гольдварг И.А. Функциональная музыка (опыт внедрения на Пермском телефонном заводе). Пермь, 1968.
7. Зинченко В.П. и др. Психометрика утомления. – М.: изд-во Москов.ун-та, 1977.
8. Изард К. Эмоции человека. - М., 1980.
9. Кабалевский Д.Б. Как рассказывать детям о музыке? – М., 1982.
10. Костюк О.Г. Сприймання музики і культура слухача. - К., 1965.
11. Леонтьева О. Карл Орф для детей / Советская музыка, 1963, № 7, С. 121 - 129.
12. Матейова З., Машура С. Музыкаотерапия при заикании. - К.: Вища школа, 1984.
13. Матонис В. Музыкально-эстетическое воспитание личности. - Л.: Музыка, 1988.
14. Медушевский В.В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. - М.: Музыка, 1976.
15. Морозов В.П. Музыка как средство невербального воздействия на человека. Невербальное поле культуры. - М., 1995.
16. Петрушин В.И. Музыкальная психология: Учебное пособие для студентов и преподавателей. - М.: ВЛАДОС, 1997.
17. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика: Пер.с англ. М.: Прогресс, 1993.
18. Руководство по психотерапии /Под ред. Проф. Рожнова В.Е. – 2-е изд. – Ташкент: Медицина, 1979.
19. Рудницька О.П. Музыка і культура особистості: проблеми сучасної педагогіки освіти. - К., 1998.
20. Сохор А.Н. Воспитательная роль музыки. - Л.: Музгиз, 1962.
21. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей /Избр. труды: В 2-х т. - Т.1. - М.: Педагогика, 1985.
22. Чередниченко Т.В. Тенденции современной западной музыкальной эстетики. К анализу методологических парадоксов науки о музыке. - М.: Музыка, 1989.

23. Шипулин Г.Ф. Терапевтическое влияние музыки //Вопросы соврем. Психоневрологии, 1966, № 5, С.289- 297.
24. Шершнева Е.Ф. Музыкально-двигательные занятия с коллективом заикающихся детей младшего возраста. Из опыта логопедической работы. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1966.
25. Школа и психологическое здоровье учащихся /Под ред. С.М. Громбаха. – М.: Медицина, 1988.
26. Шошина Ж.Г. О музыкальной терапии // Психология процессов художественного творчества. Л.: Наука, 1980.
27. Юсфин А. Музыка и проблемы глобальной экологии человека // Советская музыка, № 8 – М., 1990, – С.10.